

Международен възпоменателен ден на Холокоста

Ние живеем в привидно спокойно време и сме склонни да забравяме събитията назад във времето. Отгръщайки страниците на историята, откриваме кошмара на Втората световна война с масовото изстребление на евреи. Това ни кара да се замислим как хората в цивилизована Европа са допуснали това да се случи...и като че ли небрежно затваряме страницата и се връщаме в нашето забързано ежедневие. И, докато ние тичаме по своите "неотложни" дела, хиляди хора по света стават последователи на различни течения – ксенофобия, религиозен фундаментализъм, расизъм, антисемитизъм, фашизъм, скинхедс. Не трябва да се заблуждаваме, че събитията от предходното столетие са минало. Поради тази причина 27 януари е обявен за Международен ден за възпоменание на жертвите от Холокоста.

Училището е една от малкото възможности младите хора в България да научат историческите факти и да бъде изградена ясна гражданска позиция у тях. Така би се предотвратила евентуалната възможност те да бъдат въввлечени в деструктивни дейности, които имат потенциала да унищожават човешки животи.

В рамките на учебния процес, часът на класа е удобна форма за подобна инициатива. Обикновено този час е по едно и също време за всички класове, което позволява да бъдат организирани учениците в по-голяма зала и да се проведе с всички едновременно.

От техническа гледна точка почти всяко училище разполага с необходимите средства за провеждане на подобно мероприятие: актова зала с достатъчно седящи места, мултимедия, подходящо озвучаване и осветление.

Организацията изисква разрешение от директора за провеждане на подобен час, тъй като не е заложен в учебната програма. Необходимо е предварително проучване сред учениците, за да се провери нивото им на информираност по въпроса за Холокоста. Удобна форма е анкетата. Резултатите ще покажат в каква посока може да се продължи след това. Съдействието на класните ръководители улеснява провеждането на този предварителен етап. Темата е подходяща за по-големи ученици – 7-12 клас.

В зависимост от желанието на учителя, може да се използва лекционна или интерактивна форма на работа. Лекцията е по-лесно осъществима, не изисква много време и ресурси за подготовка, но съответно резултатите са по-нетрайни във времето. Интерактивните методи изискват повече енергия за предварителна подготовка на учителя, за мотивиране и наблюдение на учениците, за организиране на съпътстващи мероприятия, но са по-ефективни като резултат, поради активността на обучаемите. По-долу предлагам примерни варианти по двете форми на работа.

I Вариант – Лекция

Лекцията е удобна при по-голяма аудитория. Може да се използва мултимедийна презентация за по-голямо въздействие и илюстриране на фактите. При евентуална липса на мултимедия, могат да се изготвят постери. Прилагам примерно съдържание на изложението, като по-долу е посочена библиографска справка за индивидуална подготовка, съобразно аудиторията.

Холокост

Историята за юношата с лош характер

Живял някога един юноша с лош характер. Веднъж баща му му дал едно пълно чувалче с пирони и му казал да забива по един пирон във вратата на двора всеки път, когато изгуби търпение или се скара с някого. Първият ден той забил 37 пирона във вратата. През следващите седмици се научил да контролира количеството забити пирони, намалявайки ги до един на ден. Разбрал, че е по-лесно да контролира себе си, отколкото да забива пирони. Дошъл денят, в който юношата не

забил нито дин пирон в дворната врата. Отишъл при баща си и му казал новината. Тогава бащата казал да изважда по един пирон от вратата всеки път, когато не загуби търпение. Накрая настъпил и денят, когато юношата могъл да каже на баща си, че е извадил всички пирони. Бащата го завел при вратата : "Сине, ти се държа прекрасно, но погледни колко дупки останаха на вратата. Тя никога повече няма да бъде същата, като преди".

Както в историята за този юноша вратата никога вече няма да бъде същата, така и целият свят промени облика си след Втората световна война. Раните, които тази война нанесе на човечеството, никога не могат да бъдат заличени. Заради амбициите на група хора, които искат да "сътворят" нов световен ред, милиони намират смъртта си.

Причина да се съберем днес е обявеният от Европейския съюз и ООН Ден в памет на холокоста – 27 януари, свързан с избиването на 6 милиона евреи в концентрационните лагери по време на Втората световна война. На този ден през 1945 г. е освободен лагерът в Аушвиц, заедно с малцината оцелели там затворници. Исторически честването на тази дата като ден в памет на Холокоста е резултат от срещата на трима мъже – американският президент Бил Клинтън, британският министър-председател Тони Блеър и шведският министър-председател Йоран Першон. За първи път този ден се отбелязва през 2000 г. от 48 държави.

Холокостът е уникално събитие, защото не една древна варварска държава, но една цивилизована страна с много стойностна християнска история в лицето на своите законно избрани лидери решава и си поставя за цел да унищожи физически цял един народ! Това е присъда, която евреите не могат да обжалват, ситуация, в която няма милост, нито място за преговори, за помирение или за проява на състрадание. Никой еврейин не може да разчита на съд, адвокат или защита. Все още няма разумен отговор защо народите на Европа остават безмълвни и обръщат гръб на невинни хора, които умират, без да има причина. Холокост не се случва за една нощ. Той не е дело на някаква група убийци-маниаци, които изведнъж решават да избият всички евреи. Нещата стават бавно и постепенно и се трупат с векове в умовете и съзнанието на хората в Европа, докато стигнат до своята кулминация – Холокоста. Има много снимки, показващи еврейски деца, върху които немските "лекари" са правили всякакви експерименти, които и днес ни карат да се срамуваме, че сме човечи. Как е възможно човешки същества да правят това на малки деца? Ние не можем да избягаме от ужасяващите факти на историята, но трябва да помним, за да не се повтори!

През 1933г. на власт в Германия идва Хитлер. Започват масови гонения срещу евреите, обявени за враг на човечеството /антисемитизъм/. Интензивно в училищата се преподава расова теория – германците се смятат за по-висша раса /арийска/. Забранява се на еврейските деца да посещават училище, на евреи – да практикуват професиите си. Цялото общество в Европа, с изключение на няколко страни, в това число – България, е настроено срещу евреите. Започва депортирането им в т.нар. гета – отделена част в градовете, заобиколена с ограда. Без обяснение се конфискуват жилищата им, изземва се имуществото им, без да им се обяснява нищо, биват натоварвани на влакове и отвеждани в концентрационни лагери – лагерите на смъртта. Наричани са презрително "товар". Там биват разделяни на мъже, жени и деца – семействата никога повече не успяват да видят близките си. Дори малкото ръчен багаж бива конфискуван, заедно с всички семейни ценности, албуми, документи, дрехи... Свидетели разказват за неописуемия ужас, който са преживели. До нас е останал дневникът на едно 14-годишно момиче, което разказва за преживяванията на семейството си. Загубили самоличността си, единственото, в което те се превръщат за СС службите, са пореден номер, татуиран на ръката им.

Само 100 години преди тези събития, един млад човек в Англия посвещава живота си на една кауза – премахване на робството. Година след година той се бори със закостенялото разбиране, че чернокожите са родени да бъдат роби и успява да извоюва приемането на закон, забраняващ търговията с роби и даващ право на

всеки човек, независимо от пол, раса, етническа принадлежност да живее като свободен човек. Името на този човек е Уилям Уилбърфорс.

Един век по-късно виждаме цивилизована хуманна Европа да извършва нещо много по-лошо от поробването – масово унищожаване на хора, водена от омраза към евреи. Тайно построените лагери се съревновават кой ще измисли по-зверски начини да бъдат убити едновременно голямо количество хора. Експериментират върху човешки същества с бързодействащи отрови; камери с ниско налягане, пресъздаващи условията на 20км. над земната повърхност; газови камери, в които убиват хиляди с т.нар.газ Циклон В /"специална обработка"/ /Аушвиц – едновременно убиват по 2000 човека/; крематориуми, в които изгарят хора... Единственият начин да оцелееш е да работиш принудително във фабрики, произвеждащи оръжие за войната. Трудът е изключително тежък, храната – оскъдна и много бързо хората са стигали до предела на силите си. Били са изтощени физически, наблъскани в бараки, лежащи на мокър, кален под, заедно с всякакви гадини, плъхове. Пламват епидемии от тиф, дизентерия, туберкулоза... През зимата условията са още по-тежки – от студа кожата им се подува, става на мехури, не могат да си обуят обувките, ходят боси по леда, където кожата им залепва... Всяка сутрин се строят и се прави проверка – негодните за работа биват убивани в газовите камери, в крематориумите или просто биват разстрелвани и хвърляни в масови гробове. Хора, които са оцелели, разказват как е трябвало да изваждат мъртвите, вкопчени едно в друго тела с изкривени ужасяващи физиономии от газовите камери и да ги товарят на камиони, които ги откарват към ровове, служещи за масов гроб. Единствената лекарска "грижа", която новородено получава, е татуирането на пореден номер. Понеже ръчичките им са прекалено малки, го правят на крачето. Тези деца не оцеляват – имало е помещения с камари от детски телца! 10-12 годишни деца са принудени да чистят човешка пепел от крематориумите и да я посипват по замръзналите пътеки, където маршируват другите затворници. Единственият начин, поне за малко да се постопят е, ако надзирателят е в добро настроение, да им разреши да постоят върху пепелта в крематориумите!

Днес светът изглежда много по-различен, но не бива да се заблуждаваме, че нещата са наред. Расови и етнически конфликти избухват навсякъде по Земята. Съществуват движения, политически партии, религиозни групировки, които действат от същия мотив – омраза. Не трябва да заемаме позицията на щрауса – заравяйки главата в пясъка, не виждаме, че има проблем, следователно той не съществува. Не, липсата на знание и активна гражданска позиция, съчетана с нетолерантност, лесно могат да се изродят в стремеж да се унищожи всеки, който е различен. Липсата на знание и неспособността да действаш, воден от чиста съвест, много често се използват от хора, които увличат след себе си милиони в погрешна посока! Не бъдете слепи! Истината е , че всеки човек по лицето на Земята има право на живот и свобода, независимо от цвят на кожата, произход и принадлежност! Едни си избелват кожата, други ходят на солариум, но опаковката не е важна – всеки човек е ценен такъв, какъвто се е родил!

Историята на 11-годишно момче в концентрационен лагер

11-годишно момче бива отведено в лагер в Полша. Мъжете, жените и децата отиват в различни лагери – той за последен път вижда родителите си. Момчето е водено в различни лагери, в един от които чисти пепелта от крематориумите. На предела на силите си от глад и изтощение, на прага на смъртта, която сигурно го очаква, ако не стане да изчисти крематориумите, то сънува сън – сънува майка си, която му казва, че ще му изпрати ангел, който да го пази. То ѝ отговаря: "Мамо, в концентрационните лагери няма ангели!" След няколко дни излиза до оградата – по принцип им е забранено да се приближават до нея, но до една от сградите видимостта към този участък от оградата е била ограничена и момчето е можело да застава там. От другата страна на оградата има горичка и то вижда оттам да се подава момиче на неговата възраст. Започва да ѝ прави знаци да се приближи. Тя идва – в ръката си държи ябълка. Забелязва, че момчето е доста слабо и решава да

му хвърли ябълката. От няколко години момчето не е виждало ябълка! От този ден нататък, в продължение на 6 месеца, почти всеки ден момчето идва да му носи храна /ябълки, парче хляб, увито в кърпа с камък, за да може да го прехвърли/. Момчето успява да оживее, защото има сила. Опитва се да комуникират на немски, но не се разбират. Един ден момчето разбира, че ще го местят в друг лагер, защото в края на войната германците се опитват да прикрият следите си като местят хората от лагер на лагер. Момчето се опитва да й каже нещо, но понеже не успява на немски, го казва на полски и установява, че момчето го разбира, защото също е от Полша. Той успява да оцелее, отива в Англия, следва електроника, после заминава за Америка и живее в Ню Йорк. 15 години по-късно, един приятел го моли да излезе с него и годеницата му, понеже от Полша на гости им е приятелката на годеницата му. Той знае полски и ще е добра компания. Той не иска да отиде, защото всичко, свързано с Полша, му навява ужасни спомени и мисли. Накрая склонява пред молбите на приятеля си и отива. Пътуват към Манхатън, той е на задната седалка с полякинята и разговарят. Тя го пита къде е бил по време на войната. Той й казва, че е бил в концентрационен лагер. Тя казва, че знае за какво говори, защото до мястото, където са се преместили да живеят в Германия, е имало един. "Там имаше едно дете на моята възраст и аз му метнах ябълката си, защото ми се стори много слабо. Като се прибрах, разбрах какво е това и оттогава почти всеки ден му носех храна". Младият човек я попитал: "Колко време продължи това?" Тя отговаря: "6 месеца" "Какво стана след това?" "Преместиха го в друг лагер" "Как разбра?" "Последният ден, то проговори на полски и ми каза". Младият човек, със сълзи на очи, й казал, че това момче е той и на него тя е хвърляла храната. "Жив съм благодарение на теб!" И там, на задната седалка, той й предлага да се оженят. След 2 седмици те се женят.

Призовавам ви никога да не забравяте историята, за да не се повтарят грешките, които други са направили. 6 милиона евреи биват убити, заедно с всеки, който не е бил съгласен с властта или който, според някого, не заслужава да живее!

II Вариант – Интерактивни методи

Презентацията и методът на проектите са много удобни за работа по темата за Холокоста. Методите на презентации и проектите представляват подготовка на мултимедийни презентации и изработване на проекти от самите ученици, а не от преподавателя, което именно ги прави интерактивни. Учениците сами, под ръководството на учителя, издирват информация, обработват я и я представят пред аудиторията. Това изисква доста повече време и усилия от двете страни, но така всички са въввлечени в работата и се преодолява елемента на формалност, заложен в лекционната форма.

За събиране на необходимата информация е нужно посещение на библиотеки, музеи, евентуално организиране на екскурзии до места в и извън страната. Може учениците да работят индивидуално или в екип, по различни аспекти на темата, за да се обработи повече информация и да се получи по-всеобхватна картина на събитията. Това е голямо предимство пред лекцията, където говорителят е един и няма тази възможност за постигане на всеобхватност. Интерактивните методи възпитават много умения и качества у учениците: способност за самостоятелно намиране и обработка на информация, работа в екип, изграждане и затвърждаване на междуличностни контакти, способност за общуване и уважаване мнението на другите в групата, засилва се етническата толерантност; засилват се междупредметните връзки. Всички тези параметри позволяват темата да бъде добре опозната, а самият начин на работа предполага трайно запаметяване на информацията. Готовите продукти – мултимедийни презентации, проекти, дипляни, брошури, постери могат да бъдат представени пред по-голяма аудитория, да бъде направен информационен кът в училищната библиотека или табло на видно място в сградата на училището, с което да се отбележи Международния възпоменателен ден за Холокоста.

Библиография /частична – обхваща предимно събитията, свързани с българските евреи/

1. <http://www.remember-holocaust.info>

2. Бар-Зоар, Михаел. Извън хватката на Хитлер. Героичното спасяване на българските евреи. Университетско издателство "Св. Климент Охридски", Американски университет в България и издателство "Шалом", София, 1999.

3. Бен-Ито, Адаса. Лъжата, която отказва да умре.

4. Гласове в защита на гражданското общество. Протоколи на Светия синод на българската православна църква по еврейския въпрос 1940-1944. София, 2002.

5. Коен, Давид. Оцеляването. Сборник документи 1940-1944. Шалом, София, 1955.

6. Розенберг, Бернард. Изтръгнати и посадени. България – Израел, животът на четири поколения. Изд.ателие АБ, София, 1977.

7. Нисимов, Хари. С нокти и зъби. Спомени и изводи. ИК Колумб 92, София, 1995.

8. Нойков, Стилиян и Валентин Радев. Цар Борис III в тайните документи на Третия райх 1939-1943. Университетско издателство Св. Климент Охридски, София, 1995.

9. Евреи и българи. В 2 тома, Шалом и Тангра, София, 2000.

10. Тошкова, Витка. България – своенравният съюзник на Третия райх. Сборник документи